

Groninger Forum

Een bodemloze put

Colofon

ISBN: 978 90 8954 886 3

1e druk 2016

© 2016, Johan Meijering

Realisatie: Uitgeverij Elikser

Fotografie Siska Alkema - Noorderblik

Vormgeving binnenwerk: Evelien Veenstra

Vormgeving omslag en 4 illustraties: Elzo Smid Ontwerp

Al het materiaal in dit boek is door de schrijver bewerkt en naar eigen inzicht weergegeven. Voor zover toestemming nodig was, is die aan betrokkenen gevraagd. De rechten van de foto's zijn met de makers geregeld. Mocht iemand desondanks menen, ergens recht op te doen gelden, dan kan die zich in verbinding stellen met de schrijver: johanmeijering@home.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Groninger Forum

Een bodemloze put

JOHAN MEIJERING

Eerder verschenen:

Vuurwerk <i>Dagboek van een ruststoker</i> Johan Meijering	2008	ISBN: 978 90 8954 0690
Explosief vuurwerk <i>Feiten liegen niet</i> Johan Meijering	2008	ISBN: 978 90 8954 0775
Dromen en geheimen De andere wereld van Arie Zuiderma Samenstelling Johan Meijering en Carla Durville	2011	ISBN: 978 90 8954 3349
La Pasi3n <i>Salon de Tango y Cultura</i> Johan Meijering	2015	ISBN: 978 90 8954 7927
Argentijnse Tango <i>Van Groningen tot Maastricht</i> Johan Meijering	2015	ISBN: 978 90 8954 7903
Kijkbungalow Minerva <i>Een inspirerende kijk op wonen en kunst</i> Johan Meijering	2016	ISBN: 978 90 8954 8870

Graag wil ik dit boek opdragen aan René Hubeler, van wie wij tot ons verdriet op 2 juli 2016 geheel onverwacht afscheid hebben moeten nemen. René was een dierbare vriend en enorme steun bij het realiseren van dit boek.

Elzo Smid, Gerry Durville, Hans Schrijver, Malgorzata Marlinski, Margreeth Le Titre, Paul Steverink, Siska Alkema, Sip Hofstede, drs. Benn Bergmann en Sjoerd de Boer ben ik dankbaar en zeer erkentelijk voor al hun support.

Voor hun buitengewone inzet wil ik in het bijzonder Carla Durville en Fransina Ganzeveld graag noemen en bedanken.

Cultureel erfgoed

In november 2014 werden de activiteiten van Kijkbungalow Minerva door het Regionaal Historisch Centrum *De Groninger Archieven* erkend als cultureel erfgoed. Dit geldt ook voor alle overige projecten die ik heb mogen initiëren. De archieven van Kuifje '64, Kijkbungalow Minerva, Kunsthuis De Permanente, La Pasi3n, Do, Altink-affaire II (kunstvervalsingszaak De Groninger Ploeg), La Nueva Pasi3n en Staakt het Vuren zijn door mij aan dit historisch centrum geschonken. Al deze projecten zullen worden overgedragen en ondergebracht in het *Archief Johan Meijering*.

Inhoud

Deel I

Introductie	15
1. Wat er aan het Forum voorafging	23
2. De nieuwe kleren van de keizer	27
3. Mammoetprojecten	29
4. Grote projecten in Groningen	37
5. Referendum 2001	51
6. Referendum 2005	55
7. De Toren van Babel	65
8. Van democratie tot Wet openbaarheid bestuur	67
9. Groninger politici nader belicht	91
10. Adviescommissie Groninger Forum	101
11. Petitie ‘Stop bouw Groninger Forum’	117
12. Bouwactiviteiten	121
13. Europees onderzoek en vraagtekens bij subsidie	135
14. Nieuw Groninger Forum	143
15. Besluit gemeenteraad	149
16. Wederhoor	155
17. Publicaties 2005 - 2016	185
18. Wat komt er (niet) in het Forum?	209
19. Visie Groninger lokale politieke partijen	219
20. Spontane reacties	231
21. Op zoek naar antwoorden	235

<i>Balans opmaken</i>	
22. Conclusies en balans opmaken	243
<i>Aanbevelingen</i>	
23. Op weg naar verandering: aanbevelingen	261
24. Tot slot	271
25. Over Johan Meijering	277
Curriculum vitae	301
Cultureel Testament	310
Deel II	
Dagboek	311
Deel III	
Bijlagen	411

Deel I

Introductie

Noblesse oblige

Soms lopen dingen in het leven niet zoals men het zich had voorgesteld of zoals men had gepland. U kent ongetwijfeld voorbeelden in uw eigen situatie. Een voorgenomen reis wordt geannuleerd door onvoorziene omstandigheden, er zijn actuele maatschappelijke ontwikkelingen of u beschikt over voortschrijdend inzicht. Kortom, er bestaat altijd de mogelijkheid om een plan te wijzigen of bij nader inzien niet uit te voeren. Net als in een rijdende trein kunnen we altijd nog aan de noodrem trekken.

Welnu, door middel van dit boek trek ik keihard aan de noodrem, omdat ik om allerlei redenen vind dat het nog niet te laat is om alsnog te stoppen met de bouw van het kolossale bovengrondse Forum in de Groningse binnenstad. Ik wilde weten hoe dit project ontwikkeld is en doorgang kon vinden, en heb in korte tijd een serieuze poging gedaan om een tipje van de sluier op te lichten. Het werd een ontdekkingsreis.

In dit boek wordt onder meer aandacht geschonken aan referenda en het begrip ‘macht’. Ook worden de ideeën van de bekende filosofen Niccolò Machiavelli, Thomas Hobbes en Montesquieu belicht.

Voor de inwoners van Groningen, de *Stadjers*, heeft de statige Martinitoren, in de volksmond ook wel *d’Olle Grieze* genoemd, een symbolische betekenis. Sinds 2015 wordt er vlak naast de Martinitoren, op de meest historische plek van het centrum het *Groninger Forum* gebouwd, hierna te noemen *Forum*. Op 23 januari 1991 is dit gedeelte van de binnenstad ook nog eens officieel benoemd als een beschermd stadsgezicht. Gezichtsbescherming richt zich op de stedenbouwkundige en cultuurhistorische waardering van een gebied en wil het toekomstig functioneren daarvan veiligstellen. Dit zou een geruststellende gedachte moeten zijn voor de inwoners van de stad. Hoe is het dan mogelijk dat deze locatie is uitgekozen voor een megalomaan gebouw en hoe kon het Forumontwerp de instemming verkrijgen van de gemeentelijke welstandsadviescommissie?

Met lede ogen zie ik als inwoner van de stad Groningen toe hoe er weer met gemeenschapsgelden geknoeid en gerommeld wordt. En met mij vele anderen, dat weet ik zeker. Zoals het er nu naar uitziet, zal er een in alle opzichten onbeheersbare kolos verschijnen: een groot, onverantwoord en buitengewoon risicovol project in de prachtige historische binnenstad.

Johan Meijering bij de bouwlocatie

In het voorjaar van 2016 werd na een eerder opgelegde bouwstop, die zo'n negen maanden heeft geduurd en heel veel geld heeft gekost, weer verdergebouwd. In haar Referendum-verordening uit 2007 heeft de gemeente Groningen de term 'groot project' als volgt gedefinieerd: “Het is een groot en maatschappelijk project met ingrijpende gevolgen voor de Groningse samenleving waarvan de oplossing veel tijd vraagt, met grote financiële consequenties en waarbij veel partijen zijn betrokken.” Het project Groninger Forum valt binnen deze definitie.

Het streven is het bouwwerk begin 2019 op te leveren en in de loop van dat jaar daadwerkelijk in gebruik te nemen. Bij onverwachte tegenslagen kan het echter nog later worden.

Het is naar mijn mening onverantwoord om dit prestigeproject te realiseren. Onder de Groningse bevolking is er geen of nauwelijks draagvlak voor te vinden. Het raakt alle Groningers diep in hun ziel. *“Immense rouw om de bouw van het Groninger Forum”*, berichtte een vriend mij onlangs. In plaats van de ogen te sluiten en weg te lopen voor verantwoordelijkheden en de actuele problemen die in de loop der tijd schrijnend zichtbaar zijn geworden, ligt het meer voor de hand om in goed overleg te zoeken naar alternatieve oplossingen. Bijna niemand heeft op dit moment een realistische voorstelling van het 45 meter hoge gebouw, hoe het er uiteindelijk uit komt te zien en wat de werkelijke gevolgen ervan zijn als het er eenmaal staat. Dan is er zeker geen weg meer terug. Mijn bijdrage is dan ook bedoeld om mee te helpen een vermoedelijk fiasco te voorkomen en een aantal oplossingen en aanbevelingen aan te reiken, ook voor de toekomst.

Na het uitbrengen van dit boek in de zomer van 2016 is het nog steeds mogelijk om in overleg met de Groningse bevolking de stekker uit het gebouw in wording te trekken. Bovengronds is er op *dit* moment niet of nauwelijks gebouwd, zodat nog steeds naar alternatieve bestemmingen kan worden gezocht.

Het Forum is bedoeld als openbare ontmoetingsplek voor bewoners en bezoekers van de stad Groningen. Onder het Forum is een parkeergarage gepland voor 380 auto's en in de kelder kunnen 1.400 fietsen worden gestald. Men verwacht dat er maar liefst 1,35 miljoen bezoekers per jaar te verwelkomen zijn, terwijl eerdere verwachtingen spraken van maar liefst 1,7 miljoen bezoekers. Voor de invulling van het complex is het samenwerkingsverband *Stichting Groninger Forum* opgericht. Deze stichting moet zorgen voor een samenhangend programma van culturele activiteiten, zoals tentoonstellingen, lezingen, films en debatten. Het Groninger Forum zal activiteiten gaan organiseren ter bevordering van informatie-uitwisseling met andere culturele en maatschappelijke organisaties.

De bouw is niet onomstreden. Alleen al door de hoge bouwkosten die op 71 miljoen euro zijn begroot en waarvoor de provincie Groningen 35 miljoen en de gemeente Groningen 32,5 miljoen beschikbaar stelt. Daarnaast komt er 10 miljoen uit Europese subsidies.

In het najaar van 2015 werd bekendgemaakt dat er door de gemeente een bouwstop was opgelegd, omdat bleek dat er tot op dat moment niet aardbevingsbestendig gebouwd was. Toen vervolgens de Nederlandse Aardolie Maatschappij BV, kennelijk zonder blikken of blozen, aan het gemeentebestuur van Groningen 68 miljoen euro beschikbaar stelde om de bestaande constructies aardbevingsbestendig te maken, ben ik als verontruste burger alsnog in actie gekomen en trok ik aan de noodrem. Ik gooide de knuppel in het hoenderhok en besloot de strijd aan te gaan. Ik zou met voorstellen komen met de bedoeling een discussie op gang te brengen in de hoop alsnog veranderingen te bewerkstelligen. De bouw lag immers toch stil. Terugkomen op een beslissing is altijd mogelijk; beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

In het najaar van 2015 startte ik daarom een flyeractie en verspreidde in recordtempo 10.000 flyers met daarop het alternatieve plan *Nieuw Groninger Forum*. In dezelfde periode liet ik een website maken en diende ik een bezwaarschrift in tegen de verlening van de door de Provincie Groningen aan de gemeente toegezegde subsidie van 35 miljoen voor dit gebouw.

Kort geleden, in het voorjaar van 2016, werd het Forum nogmaals onderwerp van gesprek in de Groningse politieke arena. De VVD-fractie maakte namelijk bekend opnieuw over het Forum te willen debatteren en eiste dat de gemeentelijke subsidie van 32,5 miljoen zou worden ingetrokken als er in Groningen geen kabelbaan zou worden gerealiseerd. Naar aanleiding van deze opmerkelijke berichtgeving besloot ik zo snel mogelijk dit boek te schrijven, in de hoop dat mijn werkzaamheden nog een bijdrage zouden kunnen leveren aan een hernieuwde discussie rondom het Forum. Als filosoof en vrijdenker kan ik niet anders zeggen dan dat ik dit boek in één adem heb geschreven, vanuit bevlogenheid.

Twee keer eerder ben ik een missie begonnen: één tegen het afsteken van consumentenvuurwerk (2007-2013) en één vanaf 2003, tegen het vervalsen van

kunst, in het bijzonder die van de kunstkring *De Groninger Ploeg*, en tegen het verhandelen van valse kunst.

Deze derde maatschappelijke missie keert zich tegen de (boven)bouw van het Forum. Bij dit project is er sprake van verbaal ‘geweld’ en onrecht jegens de Groningse bevolking. Het werd een race tegen de klok en het werd mij al snel duidelijk dat ik mij in een bestuurlijk en politiek wespennest zou gaan begeven.

In het voorjaar van 2016 maakte ik op het Spaanse eiland Lanzarote voor het eerst kennis met het picturale werk van de in 1992 overleden beeldend kunstenaar en natuurbeschermer César Manrique. Achter het gehele oeuvre van deze kunstenaar (schilder-, beeldhouw-, openbare kunst en stedenbouw), gaat een duidelijk streven naar integratie schuil. Hij bracht dit syncretische en totaliserende doel, *totale kunst* zoals hij het noemde, tot uiting in zijn ontwerpen van openbare ruimten en was grotendeels verantwoordelijk voor de inrichting van het hele eiland.

Het was een streven naar harmonie, een samengroeien en versmelting in interactie met zijn omgeving, dat niet alleen verwijst naar zijn passie voor schoonheid, maar ook naar zijn passie voor het leven. Een regelrechte aanrader voor beleids- en plannenmakers om kennis te maken met zijn indrukwekkende werk. Eén van zijn meesterwerken, *Jameos del Aqua*, wordt wel het achtste wereldwonder genoemd. Het is gelegen in en maakt deel uit van een lavatunnel die vanaf de vulkaan en de *Cueva de los Verdes* tot onder de zeespiegel reikt. Hij heeft gebruikgemaakt van de ruimten die ooit op natuurlijke wijze tot stand zijn gekomen. Het geheel is toegankelijk voor publiek.

Een gebouw als het Groninger Forum ontwerpen op de uitgekozen locatie en aan de buitenkant bekleed met marmeren platen waarvoor een berg is afgegraven, zou ondenkbaar zijn in zijn filosofie.

De essentie van dit boek is bewustwording. De huidige politieke elite van de stad en de provincie luistert niet naar signalen uit de samenleving. En dat moet veranderen.

Ongeveer zeven maanden lang, vanaf oktober 2015 tot en met mei 2016, correspondeerde ik met individuele politici en bestuurders van de stad en de

provincie. Met het openbaar maken van deze correspondentie wordt aan de hand van de casus Groninger Forum het falen van de politiek in de stad en de provincie Groningen geanalyseerd. Allerlei signalen vanuit de bevolking, waaronder twee petities, zijn genegeerd. In deze casus ontbreekt de politieke wil om het roer drastisch om te gooien op een tijdstip dat dit nog kan. Veel vragen blijven immers onbeantwoord. Wat zullen bij continuering van dit project de uiteindelijke, inclusief de onvoorziene bouwkosten bijvoorbeeld bedragen? Hoe groot zullen uiteindelijk de maatschappelijke kosten zijn en zijn deze wel berekend? Wat zijn de werkelijke jaarlijkse exploitatielasten? Welk financieel debacle staat de inwoners van Groningen te wachten en hoe valt dat te zijner tijd te verantwoorden? Noblesse oblige!

Een verkennend onderzoek naar grootschalige prestigeprojecten in Nederland en een aantal grote projecten in de stad Groningen resulteerde in een aantal conclusies. Deze conclusies leiden vervolgens tot een aantal beleidsaanbevelingen.

Met mijn spontane actie als betrokken burger van de stad beoog ik niet meer en niet minder dan een aanzet te geven tot een maatschappelijk debat over grootschalige prestigeprojecten in Nederland en in het bijzonder in Groningen. Dit boek is daartoe een eerste stap en pretendeert niet volledig te zijn, het is geen wetenschappelijk onderzoek. Waar in dit boek wordt gesproken over gemeente en provincie, wordt bedoeld de gemeente en provincie Groningen.

Het is een dringende oproep en de hoogste tijd om plannen voor dit soort projecten, die ingrijpend zijn voor de samenleving, onder een vergrootglas te leggen en uniforme criteria vast te stellen waaraan in eerste instantie moet worden voldaan. En deze dienen vooraf op een transparante wijze aan de bevolking te worden gepresenteerd.

Structurele veranderingen in het denken van politici over deze thematiek zijn hard nodig. Dit boek hoopt een maatschappelijke en politieke discussie te bezien. Daar hebben alle Europeanen, en in het bijzonder alle Nederlanders, recht op. Ik hoop oprecht, dat als u dit boek leest, u het Forumproject zult begrijpen.

Uit onjuiste keuzes kan men lering trekken, waardoor er vervolgens iets positiefs kan ontstaan. Deze casus kan tot nieuwe inzichten en tot mogelijke veranderingen

gen in het politieke denken leiden. Mijn wens is dat dit boek tot nieuw beleid zal inspireren en zal leiden tot meer onderzoek naar de problemen rond het initiëren, ontwikkelen en uitvoeren van omvangrijke, geldverslindende projecten, gefinancierd met gemeenschapsgelden. Door in onze maatschappij samen te kijken naar de vele problemen waarmee dit soort projecten gepaard gaan en deze serieus te analyseren en aan te pakken, kunnen wij veranderingen teweegbrengen. Het is een feest van onze Nederlandse democratie dat we met elkaar kunnen en mogen discussiëren over maatschappelijke vraagstukken.

In de milieuwetgeving geldt het principe dat de vervuiler, de veroorzaker, betaalt. Dit principe zou ook bij wet geregeld moeten worden voor verantwoordelijke bestuurders, ambtenaren en andere veroorzakers, die de Nederlandse samenleving soms opzadelen met de gevolgen van hun onjuiste keuzes c.q. ondoordacht handelen en daardoor feitelijk een wanprestatie leveren.

Instead of past-oriented, it's future-oriented

Dit boek is bedoeld als handreiking aan de bevolking, in het bijzonder die van Groningen, aan ambtenaren, politici, bestuurders, subsidiegevers, Europese vertegenwoordigers, andere direct betrokkenen en aan het onderwijs. Daartoe wil het zich echter niet beperken. De beschreven casus van de totstandkoming van het Groninger Forum is vooral ook interessant voor de meer algemene lezer. Het geeft naast de hoofdpunten van het politieke proces dat daaraan ten grondslag ligt vooral een inkijk in het gedrag van de betrokken politici. Want meer dan elk ander aspect en geheel anders dan vaak wordt benadrukt, vormen de politici individueel en als geheel de kern van ons democratisch bestel. Zij worden als het ware ingehuurd door de maatschappij om belangrijke beslissingen voor te bereiden en vervolgens ook te nemen. Dit gedrag bepaalt in de praktijk immers het democratische gehalte van onze bestuursorganen. Dit boek beperkt zich niet uitsluitend tot een beschrijving van de huidige situatie, maar beoogt tevens een bijdrage te leveren aan een levendige maatschappelijke discussie omtrent nieuwe projecten. Het eerste exemplaar van dit boek is op donderdag 8 september 2016 overhandigd aan de heer P.J. Paas, commissaris van de Koning in de provincie Groningen.

Het is hoopgevend dat de hoofdsponsor van het Forum, de provincie Groningen, haar collegeprogramma 2015-2019 van de SP, CDA, D66, ChristenUnie en GroenLinks de titel *Vol vertrouwen* heeft gegeven. Deze coalitie “streeft een bestuursstijl na, waarin waarden als gezamenlijkheid, dienstbaarheid en transparantie een prominente plaats krijgen. Groningers dienen er volledig op te kunnen vertrouwen dat de provincie voor hun belangen staat en hun problemen daadkrachtig te lijf gaat.”

Groningen, zomer 2016
Johan Meijering

